

13569 - ئىسلامنىڭ ئەركانلىرى

سوئال

بىزگە ئىسلامنىڭ ئەركانلىرىنى شەرھىلەپ بېرىشىڭلارنى ئۈمۈد قىلىمەن .

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئىسلام بەش تۈۋرۈك ئۈستىگە قۇرۇلغان بولۇپ ، ئۇنى پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) : **ئىسلام بەش ئۈستىگە قۇرۇلغان : ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق ، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش ، ناماز ئۆتەش ، زاكات بېرىش ، ھەج قىلىش ۋە رامىزاندا روزا تۇتۇش** دىگەن سۆزى بىلەن شەرھىلەپ بەردى . [بىرلىككە كېلىنگەن ؛ بۇنى بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 8]

ئىسلام ھەم ئەقىدە ھەم قانۇن بولۇپ ، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى بىزگە ئۇنىڭدا نىمىنىڭ ھالال ، نىمىنىڭ ھاراملىقىنى ، ئەدەپ-ئەخلاق ۋە گۈزەل پەزىلەتلەرنى ، ئىبادەتلەرنى ، كىشىلەر بىلەن قانداق مۇئامىلە قىلىشنى ، ھەق-ھوقۇقلار ۋە مەجبۇرىيەتلەرنى ، ھەمدە قىيامەت مەنزىرىلىرىنى بايان قىلدى . ئاللاھ بۇ دىننى ئەلچىسىنىڭ قولى بىلەن مۇكەممەللەشتۈرۈپ بولغاندا ، ئۇنى قىيامەت قايمىم بولغۇچە بارلىق ئىنسانلارنىڭ ھايات يولى بولۇشقا تاللىدى : **بىضين سەلتەرنەت دىنەئىلارنە صىتىن قەلەدەم، سەلتەرىضە نىئەتەم تەمەلەدەم، طەسەلام دىنەن سەلتەرنەت دىنەئىلار بولۇشقا تاللىدەم .** [مائىدە(داسىتخان): 3] ۋە بۇ ئىسلام ئەركانلىرى ۋە ئۇنىڭ ئاساسىي ئۇللىرى :

بىرىنچى ئەركان : ئىككى گۇۋاھلىق سۆز :

يەنى ، ئاللاھ يىگانە ھالدا پەرۋەردىگار ، پادىشاھ ، ئىدارە قىلغۇچى ، ياراتقۇچى ۋە رىزىق بەرگۈچى دەپ ئىشىنىش . ھەمدە ئاللاھ ئۆزىگە مۇقەررەرلەشتۈرگەن ياكى پەيغەمبىرى ئۇنىڭغا مۇقەررەرلەشتۈرگەن بارلىق گۈزەل ئىسىم ۋە سۈپەتلىرىنى مۇقەررەرلەشتۈرۈش ، ھەمدە ئاللاھ بىردىنبىر ئىبادەت قىلىنىشقا ئەڭ لايىق دەپ ئىشىنىش . ئاللاھ مۇنۇ ئايەتتە دىگەندەك : «
اللہ ظاسمانلارنە ۋە يەرنە ظارنەكسەز ياراتقۇدەدەر، اللہ نەت خوتەنە يوق تەرسا، قانداقمۇ بالعسع بولسەن؟ ھەممە نەرسەنە اللہ ياراتقان، ھەممە نەرسەنە اللہ ظوبدان بەلۇسەدەر101. خەتە شە اللہ سەلتەرنەت صەرتۇرەدەسارەتلاردەر، اللہ دىن بآلەك ھىت مەبۇد(بەرھەت) يوقتەر، ظەھەممە نەرسەنە ياراتقۇدەدەر، ظەنەتقا ظەبادەت قەلەتلا ظەھەر نەرسەنە ھامەيدەر .» [ئەنئام(چاھار پايلا): 101-102]

ۋە شۇنىڭدەك ئاللاھ ئەلچىسى مۇھەممەدنى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەۋەتتى ، ئۇنىڭغا قۇرئاننى چۈشۈردى ھەمدە ئۇنىڭغا بۇ دىننى بارلىق كىشىلەرگە يەتكۈزۈشكە بۇيرىدى دەپ ئىشىنىش . ھەمدە ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسىنى سۆيۈش ھەمدە ئۇ ئىككىسىگە بويسۇنۇش ھەر بىر شەخسكە ۋاجىپ ، ئاللاھنى سۆيۈش پەقەت ئۇنىڭ ئەلچىسىگە (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەگىشىش بىلەنلا ئىشقا ئاشىدۇ دەپ ئىشىنىش : « **ظئىتقنكع ظەضەر سعلەر الله نع سۆيسەڭلار، ما ئا ظەضعشعئالركع، الله سعلەر نع سۆيىدۇ ضدناھعئالارنع مەغصعرةت قعلعدز . الله ناھايىتە مەغصعرةت قعلغذھعذر، ناھايىتە مئھربانذر .** [ئال ئىمران (ئىمران ئائىلىسى) : 31] ئىككىنچى ئەرکان ناماز :

يەنى ، ئاللاھ ھەر بىر ئەقلى ھوشى بار ، بالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلمانغا بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش نامازنى پەرىز قىلدى دەپ ئىشىنىپ ، ئۇنى پاكىز ھالەتتە ئادا قىلىپ ، ھەر كۈنى پەرۋەردىگارى ئالدىدا پاكىز ھالدا تۆۋەنچىلىك ۋە بىچارىلىك بىلەن تۇرۇپ ئۇنىڭ نىيەتلىرى ئۈچۈن تەشەككۈر ئېيتىدۇ ، ئۇنىڭ سېخىيلىقىدىن (پەزىلىدىن) سورايدۇ ، گۇناھلىرىدىن كەچۈرۈم سورايدۇ ھەمدە ئۇنىڭدىن جەننەتنى سورايدۇ ، دوزاختىن ساقلىشىنى تىلەيدۇ . بىر كېچە - كۈندۈزدە پەرىز قىلىنغان نامازلار بولسا بەش ناماز بولۇپ ، ئۇلار بامدات ، پېشىن ، ئەسىر ، شام ۋە خۇپتەندىن ئىبارەت . ۋە يەنە كېچە نامىزى (تەھەججۇد نامىزى) ، تەراۋىھ نامىزى ، ئىككى رەكەت چاشگا نامىزى ، ۋە باشقا سۈننەت نامازلار بار .

ناماز مەيلى پەرىز ياكى سۈننەت بولسۇن ، ئۇ بىر كىشىنىڭ بارلىق ئىشلاردا يالغۇز ئاللاھقا يۈزلەنگەنلىكىنىڭ نامايەندىسى بولىدۇ . ئاللاھ بارلىق مۇئمىنلەرنى ئۇنى جامائەت بولۇپ داۋاملىق ئادا قىلىشقا بۇيرۇپ : **نامازلارنى ، بولۇپمۇ ئەسىر نامىزىنى داۋاملىق ئادا قىلىڭلار ، ھەمدە ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار (نامازدا باشقىلارغا سۆز قىلماڭلار) .** دىدى .

[بەقەرە (ئىنەك) : 238]

بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش ناماز ھەر بىر مۇسۇلمان ئەر ۋە ئايالغا ۋاجىپ : **شېبھعسعزكع، ناماز مامعئلەررضة ۋاقتع بةلضعلەنضعن صئرز قعلعئدع .**

[نىسا (ئاياللار) : 103]

كىمكى نامازنى تاشلىۋەتسە ئۇنىڭ ئىسلام دىنىدا نىسۋىسى يوق ، كىمكى ئۇنى قەستەن تاشلىۋىتىدىكەن ئۇ كاپىر . ئاللاھ ئېيتقاندەك : **ئاللاھقا تەۋبە بىلەن قايتىڭلار ، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ، نامازنى ئادا قىلىڭلار .** مۇشرىكلاردىن بولماڭلار . [رۇم (رىم) : 31]

ئىسلام ئۆزئارا ھەمكارلىق ، قېرىنداشلىق ۋە مۇھەببەت ئۈستىگە قۇرۇلغان بولۇپ ، ئاللاھ بۇ پەزىلەتلەرنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن بۇ نامازلارغا ۋە باشقىلىرىغا يىغىلىشنى (جامائەت بولۇشنى) بىكىتتى . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق

6 / 3

ئاللاھ نىساب (زاكات كىلىدىغان ئەڭ كىچىك مىقدار) قانچىگە بولغان ۋە ئۇنىڭغا بىر يىل بولغان ھەر بىر كىشىگە زاكاتنى چىقىرىشنى پەرز قىلدى . ئالتۇن ، كۈمۈش ياكى باشقا مىتاللار ۋە تاۋارلارنىڭ زاكات نىسبىتى 40 تىن بىر . يىزا-ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى ۋە مېۋە-چېۋىلەرنىڭ بولسا ، ئەگەر سۈنئىي ئۇسۇلدا سۇغۇرۇلمايدىغان بولسا 10 دىن بىرى . ئەگەر سۈنئىي ئۇسۇلدا سۇغۇرۇلىدىغان بولسا 10 دىن بىرنىڭ يېرىمى . ئۆي ھايۋانلىرى (قوي ، ئۆچكە ، كالا ۋە تۆگە) ھەققىدىكى تەپسىلىي فىقھى كىتاپلىرىدا چۈشەندۈرۈلگەن . كىمكى زاكاتنى چىقارسا ئاللاھ ئۇنىڭ ئەسكىلىكلىرىنى ئۆچۈرۋېتىدۇ . ئۇنىڭ مال-

بئر عتار، ظأزة ثلار طحين طعلش لعضة ن هقر قانداق ياخشع طمة مل بولسا، الله نعت دة رضاهعدا ظذنعت ساؤابنع

تاصعسلعة، اللهه قعقةتةن قعلغان طمةلعتلارنع كأربص تذرغذعندر. [بهقوره (ئنهك) : 110]

زاكاتنى بەرمەسلىك ئۈممەتكە ئاپەتلەر ۋە يامانلىقلارنى ئېلىپ كېلىدۇ . ئاللاھ زاكاتنى بەرمىگەن كىشىلەرنى قىيامەت كۈنىدىكى

ئەلەملىك ئازاب بىلەن قورقۇتتى . ئۇ مۇنداق دىگەن : « ظالتىن - كىمىش يىغغىچى ، ظىننىڭ ئالەمىنى يولغا ئاستۇرغۇچى »

قعلمايدوغانلارغا(دوزاختا بولعدوغان)قاتتوق طازاب بعلتن بعشارەت بقرضعن34.ظذ كسندە (يەنع قعيامت كسندە)ظذ

ظالتدن۔ كمبشلة رجة هنة منعث ظوتعدا قعز عتعلعص، ظدنعت بعلتن ظذلارنعت صعشانعلعرع، يانلعر ؤة دمبعلعرع

داغلعنعدز. ظذلارغا: بذ سعة رنعت ظأزة ثلار ظحسن يعفغان ظالذن - كمششثلار) سعة ر بذ دنيا يعثلار دكع الله نعت

هتةققنع خاداد قلعلمعدعثلار). يعفقان خالتدن- كيمششئلارنعث وئابالنع تئئعثلار دئئئلععدئ. » [تئؤبه: 34-35]

زاكاتنى كىشىلەرنىڭ ئالدىدا بەرگەندىن يۇشۇرۇن بەرگەن ياخشى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **سەدەققىع ظاشكارا**

بەرسە ئالار، بىياخشىدۇر، ۋە ھەممەي ئالار ۋە يوقىنىلارغا بەرسە ئالار، تەخەمۇز ياخشىدۇر. بىز، سەلە نەت بەرسە

ضدناهلعرعثارغا كةففارة بولعدذ،الله سعلترنعت قعلغان ظمةلعنلاردعن خةؤةرداردذر. [بهقهره(ئسنةك): 271]

مۇسۇلمان زاكاتنى ئايرىغاندا ، ئۇنى ئاللاھ مۇنۇ ئايەتلەردە تىلغا ئالغان كىشىلەردىن باشقا بىرىگە بىرىشكە بولمايدۇ : **زاكات**

صِةَقَت صَنْقَعَر لَارْعَا، مَعْسَكِنَةُ رَضِيَّة، زَاكَاَت خَادِمِ لَعْرِ عَفَا، دَعَالِ عَرْنَع ظُعْسَا مَعَا مَآيَعِل قَعْلُوعْش كَآزِدَة تَنْذِلْغَانَا لَارْعَا، قَنْذِلْأَرْع

ظارات قلع عشقا، قه زردار لارغا، الله نعت يولعغا، ظعين سة بعللة رضة بئر علعد، بذ الله نعت

بِالضَّلَعِ لِمَعْسُودٍ، اللَّهُ (يَنْدَعِلُ عَنْ عِثَّةٍ مَنَصَّةٍ ظَلَمَتْهُ) ظَوِيْدَانِ بِضِلْعِ مَعْسُودٍ، هُكْمَتٌ بِعِلْقَةٍ ظُعُشٌ قَوْلُ غَدَّادٍ.

[تہ قبہ : 60]

تۆتىنچى ئەركان رامىزاندا روزا تۇتۇش :

روزا تۇتۇش بولسا روزا نىيىتى بىلەن روزنى سۇندۇرىدىغان نەرسىلەر : ئىچمىلىك ۋە جىنسى مۇناسىۋەتتىن تاڭ

ئاتقاندىن تارتىپ كۈن ئولتۇرغۇچە يەرھىز تۇتۇشنى كۆرسىتىدۇ .

سەۋر بىلەن ئىيماننىڭ مۇناسىۋىتى باش بىلەن بەدەننىڭ مۇناسىۋىتىگە ئوخشايدۇ . ئاللاھ بۇ ئۇممەتكە ئازابىدىن ساقلىنىشى ، ئۇ چەكلىگەن نەرسىلەردىن نىرى تۇرۇشى ۋە چىدامچانلىق - سەۋرگە ئادەتلىنىشى ، نەپسىنى تىزگىنلىشى ، مەردلىك ۋە سېخىيلىق ، ئۆزئارا ھەمكارلىشىش ۋە ھىساڭلىق قىلىش ، ھەمدە ئۆزئارا رەھىم - شەپقەت قىلىشتا بەسلىشىشى ئۈچۈن يىلدا بىر ئاي روزا تۇتۇشنى پەرىز قىلدى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **ظە مامعئلەر! (ضدناھلاردىن) ساقلىغىنىلار ظىھىن، سەلەردىن ظەلضەر كەلەرضە (يەنە ظەلضەر كەلەرضە) روزا سەرز قەلغىغاندەك، سەلەرضەمىز (رامەزان روزەسى) سەرز قەلغىدە.**

[بەقەرە (ئىنەك): 183]

رامەزان ئىيى كاتتا ئاي بولۇپ ، ئاللاھ ئۇ ئايدا قۇرئاننى چۈشۈرگەن ، ھەمدە ئۇ ئايدا ياخشىلىقلار ، سەدىقلەر ۋە ئىبادەتلەرنىڭ ئەجرى ھەسسىلىنىدۇ . ئۇنىڭدا قەدرى كېچىسى بار ، ئۇ مىڭ ئايدىن ياخشى . ئۇ ئايدا جەننەت ئىشىكلىرى ئېچىلىدۇ ، دوزاخنىڭ ئىشىكلىرى تاقىلىدۇ ، شەيتانلار باغلىنىدۇ . ئاللاھ رامەزان ئىيىدا روزا تۇتۇشنى ھەر بىر بالاغەتكە يەتكەن ، ئەقلى ھوشى بار ئەر ۋە ئايال مۇسۇلمانغا ۋاجىپ قىلدى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **رامەزان ظىيەدا قىزغان نازەل بولۇشقا باشلىدە، قىزغان ظەنسانلارغا يەتتە كەچىدە، ھەدايەت قەلغىدە ۋە ھەق بىلەن ناھەقنى ظايرەغدىن روشەن ظايرەغدىن، سەلەردىن كەمەك رامەزان ظىيەدا ھازەر بولسا رامەزان روزەسىنى تەتسىن؛ كەمەك كەسەل ياكە سەسەر ظىستەدە (يەنە مەسەسەر) بولۇش (تەتمەغان بولسا، تەتمەغان كەنلەر ظىھىن) باشقا كەنلەردە تەتسىن. اللە سەلەرضە ظاسانلەقنى خالايدە، تەسەلەكنە خالەمايدە، (ظاغزەللەر ظوھدق يەرضەن كەنلەرنەت قازاسەن قەلغە بىلەن رامەزان روزەسىنى) سەنەن تولدۇرۇشۇلار، سەلەرنە ھەدايەت قەلغەلەقە اللە نە ظىلغەلغەلەرنە، (ظىنەت ظەنظاملەرغا) شەكەر قەلغەلەلەرنە خالايدە . [بەقەرە (ئىنەك): 185]**

روزا تۇتۇشنىڭ ئەجرى ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا كاتتىدۇر . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : « ئادەم بالىسىنىڭ ھەر بىر ئىشى ھەسسىلىنىدۇ ، ھەر بىر ياخشى ئىشقا 10 ھەسسىدىن 100 ھەسسىگىچە ئەجىر بېرىلىدۇ . ئاللاھ ئىيىتى : روزا ئۇنىڭ سىرتىدا ، چۈنكى ئۇ مەن ئۈچۈن ، ئۇنىڭ ئەجرىنى ئۆزۈم بىرىمەن . ئۇ ئۆزىنىڭ كۆڭۈل خاھىشىنى ۋە يىمەك - ئىچمىكىنى مەن ئۈچۈن تاشلايدۇ . [مۇسلىم نەقىل قىلغان ، روزا] بەشىنچى ئەركان ھەج :

ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا ئۇلار قەيەردە بولمىسۇن ، نامازلىرىدا ۋە دۇئالىرىدا يۈزىنى قىلىدىغان بىر قىبلىنى بىكىتىپ بەردى . ئۇ بولسا مەككە مۇكەررەمەدىكى قەدىمىي ئۆي : **يەزىننە مەسجەد ھەرام تەرىقە سەكە قەلغەن. (ظە مامعئلەر!) قەيەردە بولماڭلار يەزىنلار مەسجەد ھەرام تەرىقە سەكە قەلغەلار. [بەقەرە (ئىنەك): 144]**

مۇسۇلمانلار دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا تارقالغاچقا ، ھەمدە ئىسلام كىشىلەرنى بىرلىشىش ۋە ئۆزئارا تونۇشۇش ۋە شۇنىڭدەك ياخشى ئىشلاردا ۋە تەقۋادارلىقتا ئۆزئارا ھەمكارلىشىش ، ئۆزئارا ھەقىقەتنى تەۋسىيە قىلىش ، ئاللاھ تەرەپكە

6 / 6